

VARNICE

Gledao sam vatru na televiziji i osećao sam se bolje. Požar, toliko bučan, gutao je stranice; one su crnele, a čađave reči su se gubile. Bilo je čarobno.

Farenhajt 451: poznati roman Reja Bredberija, koji je Fransoa Trifo preneo na ekran. Već sam pročitao roman. Kako bih zaboravio na sadašnjost, te večeri sam zaronio u onu ružnu budućnost gde je čitanje zabranjeno, jer knjige ohrabruju kritičko mišljenje i unesrećuju ljude. Na ekranu, vatrogasac je palio knjige; to je bio njegov posao. Knjige su dogorevale u krupnom kadru. Lukav je bio taj Trifo. Uperio je svoju kameru i pustio da vatra uradi ostalo. Hvatao je kamerom neku posebnu lepotu: stranice su se grčile poput suknji ili pozorišnih zavesa koje se podižu, jedna po jedna, pod milovanjem plamena.

Svideo mi se ostatak filma, ali mi je slika zapaljenih knjiga ostala u sećanju. U krevetu, licem zagnjuren u kućnu haljinu koju Simona još uvek nije došla da pokupi, radovao sam se ovim prikazima i nadao se da ću ih pronaći u svojim snovima.

* * *

Nije tačno da prezirem knjige. Oduvek sam ih voleo – divljom ljubavlju. Kada sam bio mali, majka mi je govorila: „Pazi na svoje knjige ako želiš da dobiješ druge.“ Uzimao sam puno iz biblioteke i svuda ih vukao sa sobom. Ubacivao sam ih u džep farmerica i sedeo na njima. Lomio sam im kičmu kako bih ih čitao na ravnom. Sakrivao sam ih na tajnim mestima da uvek imam jednu nadohvat ruke. Prilikom posete rođaka iz Gaspea,¹ kada su mu moji roditelji rasklopili trosed, jednu od sakrivenih knjiga je prikleštio mehanizam. Nakon toga, voleo sam je još više; izvijene stranice su joj davale karakter.

Mišel Tramble je grizao knjige. Možda i dalje to radi. Jedan veliki pisac je na mojoj strani.

* * *

Nedelju dana nakon *Farenhajta 451*, biblioteka u mom kvartu je otvorila prodaju polovnih knjiga. Otišao sam tamo: bilo je potrebno da uradim nešto.

Na stotine knjiga, čija je vrednost izgubljena, uvezano je konopcem u kadicama. Prodaju ih na kilogram. Čeprkao sam, ali mi se ništa nije svidelo. Vratio sam se i kasno večerom uz akcioni film na televiziji, pokušavajući da odgonetnem, iza francuske sinhronizacije, psovke koje izgovaraju američki glumci.

Sledećeg dana je Simona došla po svoje stvari. Pobrinuo sam se da budem negde drugde. Sa rukama u džepovima, dugo sam krstario parkom Mezonev. Ubitačna vrućina montrealškog leta bila je više od pukog sećanja.

¹ Poluostrvo na jugoistoku Kvebeka (Kanada). (*Prim. prev.*)

Čitao sam i u detinjstvu dok su mi se podsmevali u školi. Kada su mi saopštili da se avion, u kom su se nalazili moji roditelji, srušio, zatvorio sam se u sobu i čitao. Čitao sam i postojao negde drugde. Od tog doba, postao sam i ljubitelj bioskopa. Filmovi – da svet vidim drugim očima. Knjige – da ispunim glavu nekim drugim glasom osim svog.

Tog dana u parku, nisam imao više ništa za čitanje. Vratio sam se u biblioteku u trenutku kada se prodaja završavala. Ostale su knjige koje niko nije želeo. Nepomične, a ipak nekako dirljive, poput tužne lampe u onoj reklami Ikee koja je neprestano prekidala moj film prethodne večeri. Uzeo sam tri kilograma, a da nisam pročitao čak ni naslove.

Sam kod kuće, nakon večere, prebiraio sam po svojim otkrićima. Inženjerski priručnik o izgradnji mostova. Gomila romana bez sjaja, polovina njih napisana jedan za drugim. Neko delo o anđelima. Knjige na kraju života – da su samo imale neki život. Nepoznate i napuštene.

Uzeo sam nasumice jedan roman i stavio ga u stari lonac koji sam položio u sudoperu. Kresnuo sam šibicu. Ubacio je u lonac.

Plamičci, stidljivi, prošetali su se po rubu knjige. Zatim su se raširili, umnožili, izdužili. Požurio sam da iščupam bateriju iz detektora plamena. Kada sam se vratio, knjiga mi je izgledala veselo. Živo. Iz tog bezbojnog papira rađala se svetlost i toplina. Vatra je oplemenjivala reči. Zatim su užareni fragmenti počeli da se rasipaju, nošeni toplim vazduhom. Pustio sam vodu da teče pre nego što zapalim stan.

Knjiga se tamo vukla danima, garava i poplavljena, pre nego što sam konačno bacio njenu ljušturu.

* * *

Dan je osvanuo, a ja sam razvrstavao predmete u advokatskoj kancelariji. Kada me je šef upitao da li mogu da pazim na njegovu kuću za vreme Šabata, oduševila me je prilika da promenim sredinu. Imao je udoban bungalov na južnoj obali. Televizija visoke rezolucije. Kožna garnitura. Foaje.

Prve večeri sam spalio sve što je preostalo od tri kilograma polovnih knjiga. Jednu za drugom. Nakon prve, malo je nedostajalo da ispunim dimom čitavu kuću, ali sam pronašao način da otvorim prozor foajea i eto, ponelo me je. Kod svake knjige, pažljivo sam gledao da vidim koja će biti poslednja iščezla reč. Nakon svake knjige, osećao sam olakšanje.

Tako sam započeo turneju po bibliotekama, garažnim prodajama. Čak sam i preturao po kantama. Sakupljao sam smrtno bolesne knjige. Bio sam im potreban: davao sam im poslednji i veličanstveni plamen.

Drugi, treći put sam ih snimio kamerom da ništa ne propustim. Potom sam shvatio da samo stvaram dokument više, još jedan predmet koji smeta. Onda sam spalio video kasetu.

Dok su knjige gorele, nisam mislio više ni na šta. Nakon toga, više ništa nije preostalo.

* * *

Više nisam zaista čitao, nego sam prelistavao knjige, pre nego što ih zapalim. Tako sam pronašao monaha. Treba da vidite tu fotografiju: na prvom albumu grupe *Rage Against the Machine*, može biti. Nasred jedne raskrsnice u Sajgonu, 1963. godine, žrtvovao je sebe

da bi ukazao na progon budista koji je sprovodila Vlada Južnog Vijetnama. Sedeći u pozi lotosovog cveta, poliven benzinom, kresnuo je šibicu i zapalio se, a da se nije ni pomakao.

Kremirali su njegove ostatke. Priča se da je njegovo srce ostalo netaknuto.

Čitao sam njegovu priču, zavaljen u dnevnoj sobi svog šefa, daleko od svakog progona, i pitao se šta bi se dogodilo da izgorim. Stvaranje svetlosti i toplote, nakon godina utrnulosti.

Do tada sam izgarao polako i okrutno, oglodan nevoljama koje sam podnosio bez ijedne reči. U mojoj tišini nije bilo ničeg plemenitog. Bila je deo onog što mi je Simona zamerala. Teško je prihvatila što sam imao ženu i sina pre nje, pa sam prestao da pričam o njima. Kada sam doznao da je moj sin otišao da otkrije svet, i da od njega više nema ni traga ni glasa, bilo je kasno da se oglasim. Svet je progutao mog sina, a ja sam patio u tišini. Potajno sam se nadao da će ga svet ispljunuti nepovređenog. Sa mnom, rastrzanim, više se nije moglo živeti. Optužio sam bivšu ženu; oterao sam Simonu. Ostao sam samo ja, moje knjige, moji beskorisni filmovi i jedna pozajmljena kuća gde sam mogao da se izgu-bim u novom hobiju.

* * *

Moj stan je ispražnjen, nisam to zaboravljao. Kako bih zamenio nameštaj koji je Simo-na uzela, otišao sam u Ikeu. Možda zbog tužne lampe koju nisam izbacio iz glave.

U prostranoj prodavnici, postavili su spavaću sobu, dnevnu sobu... Biblioteke su u ovim prostorijama bile pune knjiga. Prave knjige svedene na ulogu nameštaja.

Kako odoleti? Iz jedne posete u drugu, oslobodio sam jednu, dve, tri istovremeno. U foajeu mog šefa postajale su užarene: nemoguće da ih ne primetim. Bile su mi potrebne, kao i miris ugljenisanog papira. Sem toga, ništa više nije bilo stvarno.

Poslednji put sam prilazio izlazu kada se neka ruka zadržala na mom ramenu. Nisam se opirao. To je ono što je bilo potrebno za moje izlečenje. Kao sa majkom mog sina: trebalo je da mi zabrane da je vidam da bih se dozvao pameti. Na tome sam zahvalan. U protivnom bih nastavio da je uznemiravam pitanjima, znajući veoma dobro da to ne vodi nikuda.

Odveli su me u jednu malu prostoriju, u ostavu gde je neki uvaženi gospodin trebalo da dođe da mi održi pridiku. Sedeći na oštećenoj stolici sa nalepnicom od 29,99\$, promatrao sam nekoliko otvorenih sanduka koji su se protezali duž zida.

Bilo je knjiga u sanduku, pa sam otvorio jedan. Prazno. To je sveska, pre nego knjiga.

Palo mi je na pamet da bih mogao da je ispunim. Ta ideja mi se nikada ranije nije javila: knjige su bile tu da ih trošim. A ipak, baš tu, pred tom sveskom sam odlučio da sagorim. Da se rasplamsam, stvarajući reči; da stavim na stranicu svetlost i toplotu, red po red. Da potražim svoje srce. Pisao bih knjige koje bi trajale ili ne, bile pročitane ili ne, propadale u tami ili bile prenete na film, obasjavale na hiljade ekrana. Setio sam se da čitam samo da bih pobegao, ali i zbog varnica koje ponekad pronalazim i koje mi pomažu da razmišljam i bolje živim. Zašto da ne budem ja taj koji pravi varnice? Nikad se ne zna gde će se varnice spustiti, a samo je jedna potrebna za veliki požar. Možda će baš jedna od njih stići do mog sina; ili, ako ne, do nekoga kome će biti potrebna.

Izvadio sam olovku iz džepa i počeo da pišem.

(Sa francuskog prevela Zorana Rackov)